

సుమతీ శతకం

బద్దెన

సుమతీ శతకము

బద్దెన

క శ్రీరాముని దయచేతను
 ౦ నారూఢిగ సకల జనులు, | నౌరాయనగా
 ద ధారాళమైన నీతులు
 ము నోరూరగఁ జవులుపుట్ట, | నుడివెద సుమతీ ! 1

టీక సుమతీ = మంచిబుద్ధికలవాడా! శ్రీరాముని దయచేతను = శ్రీరామ చంద్రునియొక్క కృపచేతను, ఆరూఢిగ = మిక్కిలి నిశ్చయముగా, సకల జనులు = జనులందఱు, ఔరా + అనగాన్ = ఆశ్చర్యమును ప్రకటించునట్లుగా, ధారాళమైన = ఎట్టి అపవాదములు లేని, నీతులు = ధర్మమును బోధించు మాటలు, నోరు+ఊరగన్=నోరూరగన్, రుచిగల వస్తువులు తిను కోరికచే నోట నీళ్ళూరగా, చవులు = రుచులు, పుట్టన్ = పుట్టగా, నుడివెదన్ = చెప్పెదను.

అర్థాత్పర్యము సుమతీ ! మంచి బుద్ధిగలవాడా! దశరథ మహారాజు యొక్క పుత్రుడు శ్రీరాముడు ఆతని దయచే సర్వజనులు ఆశ్చర్యపడునట్లుగా, ఇంకను వినవలెనను కుతూహలము కలుగునట్లుగా నీతులను ఇంపుగా తెలిపుదును.

క. అక్కఱకు రాని చుట్టము,
 మ్రొక్కిన వరమీని వేల్పు, | మోహరమున c దా
 నెక్కినఁ బాఱని గుఱ్ఱము
 గ్రక్కున విడువంగవలయుఁ | గదరా సుమతీ! 2

టీక సుమతీ! అక్కఱకున్ = సమయమునకు అవసరమైనట్లుగా, రాని చుట్టము = పనికిరాని బంధువు, మ్రొక్కినన్ = నమస్కరించిననూ, వరము+ఈని = కోరిక చెల్లింపని, వేల్పున్ = దేవుని, మోహరమునన్ = యుద్ధభూమియందు, తాన్ = తాను, ఎక్కిన = ఎక్కినప్పుడు, పారని ముందుకు పరుగెత్తని, గుఱ్ఱమున్ = గుఱ్ఱమును, గ్రక్కునన్ = వేగముగా, విడువంగవలయున్+కదరా = విడిచిపెట్ట వలయును కదా.

అర్థాత్పర్యము సుమతీ ! సరియైన సమయమునకు అవసరమైనట్లుగా ఉప యోగపడని చుట్టమును, నిత్యము మ్రొక్కినను కోర్కెలను తీర్చని దేవుని,

యుద్ధము నందు తాను ఎక్కినప్పుడు పరుగెత్తని గుఱ్ఱమును వెంటనే వదలి వేయవలయును.

క. అడిగిన జీతం బియ్యని
మిడిమేలపు దొరనుగొల్చి | మిడుకుటకంటెన్
వడిగల ఎద్దులం గట్టుక
మడి దున్నుక బ్రతుకవచ్చు | మహిలో సుమతీ ! 3

టీక అడిగినన్ = అడిగినప్పుడు, జీతంబు = జీతమును, ఇయ్యని = ఇవ్వనట్టి, మిడిమేలపు + దొరను = మిడిసిపాటు (గర్వము) గల ప్రభువును, కొలిచి = సేవించి, మిడుకుటకంటెన్ = కష్టపడుట కంటె, మహిలోన్ = భూమిమీద, వడిగల = వేగముగల, ఎద్దులన్ = ఎద్దులను, కట్టుక = నాగలికి కట్టుకొని, మడిన్ = పొలమును, దున్నుక = దున్నుకొని, బ్రతుకన్ + వచ్చున్ = జీవించవచ్చును.

అర్థము సుమతీ ! అడిగినను జీతమీయని ప్రభువును సేవించి కష్టపడుటకంటె వేగముగల ఎద్దులను కట్టుకొని పొలము దున్నుకొని జీవించుటయే మేలు.

క. అడియాస కొలువుఁగొలువకు
గుడిమణియము సేయఁబోకు, | కుజనుల తోడన్
విడువక కూరిమి సేయకు
మడవినిఁ దోడరయకొంటి | నరుగకు సుమతీ ! 4

టీక అడి+ఆస = అడియాస = కలుగును అను ఆశతో కూడిన, కొలువు = సేవకా వృత్తి, కొలువకు = సేవింపకుము, గుడిమణియమున్ = దేవాలయాధికారమును (పెత్తనము), చేయన్+పోకు = చేయుటకు వెళ్ళకుము, కుజనులతోడన్ = చెడ్డ మనుషులతో, విడువక = వదలిపెట్టక, కూరిమి = స్నేహమును, చేయకుము = చేయవద్దు, అడవిని = అరణ్యమందు, తోడు = సహాయము, అరయకన్ = విచారింపక, ఒంటిన్ = ఒంటరిగా, అరుగకు = వెళ్ళకుము.

అర్థము సుమతీ ! నిశ్చయించుకొనకుండా ఏదో దొరకునను ఉద్యోగము లేక సేవ చేయవద్దు. దేవాలయము యొక్క పెత్తనము చేయవద్దు.

చెడు వ్యసనములు గల వ్యక్తితో స్నేహమును చేయవద్దు. అరణ్యమునందు సహాయములేకుండా ఒంటరిగా వెళ్ళవద్దు.

క. అధరము గదలియుఁగదలక

మధురములగు భాష లుడిగి | మౌన వ్రతుఁడౌ

నధికార రోగపూరిత

బధిరాంధక శవముఁ జూడఁ | బాపము సుమతీ !

5

టీక సుమతీ ! అధరము = క్రింది పెదవి, కదిలియున్+కదలక = సరిగ అడియు అడనట్లుగా, మధురములు+అగు = తీయనివి అయిన, భాషలు = మాటలు, ఉడిగి = విడిచి, మౌనవ్రతుఁడు+ఔ = మాటలాడనను నియమమును పూనినవాడై, అధికార రోగపూరిత = అధికారమనెడి వ్యాధితో నిండిన, బధిర + అంధక శవము = చెవిటి గ్రుడ్డి పీనుగును, చూడన్ = చూచిన, పాపము = దోషము.

తాత్పర్యము సుమతీ ! పెదవి కదలకదలకుండా వినుటకు తగిన మాటలు కూడ మాట్లాడకుండా, మౌనమును పాటిస్తూ, అధికారము అనే రోగముచే నిండిన చెవిటి, గ్రుడ్డి పీనుగు వంటి అధికారిని చూచుట పాపము.

క. అప్పుగొని చేయు విభవము

ముప్పున c బ్రాయంపుటాలు, | మూర్ఘుని తపముం

దప్పరయని నృపురాజ్యము

దెప్పరమై మీఁదఁ గీడు | దెచ్చుర సుమతీ !

6

టీక సుమతీ! అప్పున్ = అప్పును, కొని = తీసుకొని, చేయు = చేసెడు, విభవము = వైభవము అనగా విలాసముల ప్రదర్శనము, ముప్పునన్ = ముసలి తనమున, ప్రాయంపు + ఆలు = ప్రాయంపుటాలు = పడుచు భార్య, మూర్ఘుని = మూఢుని యొక్క, తపమున్ = తపస్సును, తప్పు = చెడ్డపనిని, అరయని = కనిపెట్టని, నృపురాజ్యము = రాజుయొక్క రాజ్యము, తెప్పరమై = సహింపరానిదై, మీఁదన్ = చివరకు, కీడు = ఆపద, తెచ్చుర = కలిగించును సుమా !

తాత్పర్యము సుమతీ ! అప్పదెచ్చుకొని విలాసములు అనుభవించుట, వృధా వ్యయము నందు యవ్వనవతి యైన భార్యను వివాహము చేసికొనుట,

End of Preview.

Rest of the book can be read @
<http://kinige.com/book/Sumathi+Satakam>

*** * ***